

Курс на майбутнє: електронні книги, їх переваги та недоліки

*Медвідь М. М.,
директор бібліотеки
Закарпатського державного
університету*

Згідно з опублікованим на початку 2010 року дослідженням The Book Industry Study Group, 20% американських читачів в минулому році перестали купувати паперові книги, перейшли на читання електронних книг. В 2009 році Асоціація американських видавництв повідомила про те, що вартість проданих освітніх книг для початкової та середньої школи, найбільша окрема категорія в книго-торговій класифікації, упала майже на 13,8% – до 5,2 млрд доларів. А ось електронні книги продемонстрували найбільш вражаючі темпи росту: продажі в цьому секторі підстрибнули на 176,6% і досягли 313 млн доларів.

Звісно, Україна лише стає на шлях, який впевнено торують економічно розвинуті країни світу. Та все ж електронні книги настирливо входять і в наше життя. Бібліотека Закарпатського державного університету тому приклад. Створена в 1995 році, бібліотека впевнено крокує в ногу з новітніми бібліотечними технологіями. Всі процеси в бібліотеці комп'ютеризовані, з 2004 року встановлена програма УФД/Бібліотека, обслуговування ведеться через електронні читачькі квитки, створені власні бази даних та електронна бібліотека ЗакДУ. Університетська бібліотека успішно формується, нараховуючи близько 200 тисяч примірників. Та все ж сьогодні вноситься свої корективи в завдання, які стоять перед бібліотекою. Безперешкодний та швидкий доступ до джерел інформації, задоволення запиту на інформацію – стало першозавданням бібліотеки. Для цього в

читальній залі відкрито Інтернет-центр, створені репозитарії авторефератів науковців та кращих дипломних та магістерських робіт студентів, електронний банк наукових публікацій викладачів та молодих науковців університету, створено електронну бібліотеку наукових підручників на CD (власних та куплених у видавництв), зібрано відеоколекцію “Літопис ЗакДУ”. ЕК бібліотеки нараховує більше 85 тисяч записів.

Впровадження нових інформаційних технологій суттєво покращило якість обслуговування користувачів. В 2009 році у фонді бібліотеки з'явилися перші електронні книги. Як зустріли їх наші читачі, чи сподобалось ними користуватись? Студенти без остраху розпочали знайомство з електронними книгами, в першу чергу відмітивши зручність пошуку тексту, миттєву навігацію. Користувачі раді електронній книзі. Побоювання бібліотекарів були марними. Мультимедійні презентації навчальних лекцій, послуги Інтернету, доступ до електронних повнотекстових документів – підготували студентів до користування електронними підручниками, тому електронна книга не викликала остраху до себе. Усні опитування читачів підтвердили перевагу електронних книг. Ось і практичне доведення: в сучасних умовах електронна книга не витісняє традиційну, а доповнює і збагачує її завдяки можливості оперативного внесення змін і коректив у тексти видань, зокрема довідкового і бібліографічного змісту.

Та повернемося до поняття “електронна книга”.

Електронна книга (англ. ebook) – версія книги в електронному (цифровому) вигляді. Даний термін застосовується як для творів, представлених в цифровій формі, так і щодо пристроїв, які використовуються для їх прочитання.

Такі книжки можна читати за допомогою комп'ютерів, мобільних телефонів чи спеціалізованих пристроїв.

В англomовних країнах для позначення цифрових версій книг, для зберігання яких використовуються відкриті формати, засновані на простих текстових файлах, застосовують також термін e-text (англ. електронний текст). Електронними текстами називаються також навчальні електронні посібники, до складу яких, окрім тексту, належать растрові зображення, приклади даних, вправи, спеціально написані коментарі і відповіді на можливі запитання. Електронні

книги іноді кодуються видавцем книги для обмеження кола користування, тоді як електронні тексти розповсюджуються вільно.

Що таке електронна книга, на Україні знають не більше п'яти відсотків населення і це є основною причиною немасовості даного продукту. Більшість не знають, що таке електронна книга і думають, що це файл або програма. Та все ж популярність електронних книг продовжує рости. Якщо за кордоном цим засобом вже користуються “від малого до великого”, то Україна лише виходить на ринок виробника. Передусім, це стосується молоді, адже молоде покоління найкраще оволодіває ним. Чи витіснять вони багатомісячне надбання людства?

PosketBook, eBook, iBook, eReader, а в народі просто читалки – це пристрої з монохромним LCD-екранами, винайдені в 1998 році. Віднедавна їх ринок в Україні почав переживати пожвавлення, оскільки популярність таких пристроїв помітна як за зростанням кількості, так і за збільшенням кількості моделей, придбати які можна в будь-якому магазині. Рідери, як їх ще називають, сьогодні вже норма, адже вони не шкідливі для очей, мають багато функцій і надійні, а коштують як 10 гарних паперових книг.

Дискурс суперечностей стає то на захист паперовій книзі, то на її електронну версію. Розглянемо ці “ЗА” та “Проти”.

Переваги і недоліки у порівнянні з паперовими книгами:

Переваги

- невеликий обсяг (на комп'ютері можна зберігати десятки і сотні тисяч книг);
- можливість повнотекстового пошуку (якщо текст книги розпізнано чи набрано);
- можливість швидкої і простої зміни гарнітури і кегля;
- можливість читання книг при низькому рівні освітлення (на пристроях з підсвічуванням);
- можливість прослухати (англ. text-to-speech, аудіокнига) текст книги;
- низька вартість розповсюдження (у більшості випадків оплачується тільки обсяг інформації, переданої через комп'ютерні мережі, або фізичний носій, наприклад, компакт-диск).

- реалізований механізм пошуку по тексту, перехід по гіперпошираннях, відображення тимчасових виділень і зауважень;
- можливість відображати анімовані малюнки, мультимедійні кліпи і відтворювати аудіо-книжки та mp3-файли.

Не дивлячись на переваги електронних книг, значна частина читачів ставиться до них з насторогою. Деякі книголюби дуже прив'язані до паперової версії улюблених творів. В електронній книзі відсутня ефектна обкладинка, в ній вміщені не реальні надруковані слова, а віртуальні букви на віртуальному пластиковому папері, слова автора, занурені в програмне середовище, яке з'являється на поверхні сторінки тільки в результаті електронної команди.

Недоліки

- потенційна несумісність з новими апаратним чи програмним забезпеченням (щоб уникнути цього, використовують прості або стандартизовані відкриті формати);
- екрани деяких пристроїв швидко перевтомлюють очі;
- розширення екранів більшості пристроїв сьогодні таке, що "якість зображення" на них поки що значно гірша, ніж у паперового аналога;
- час роботи переносного пристрою від батареї обмежений;
- значні незручності викликає переведення в такий формат паперових видань з великою кількістю ілюстрацій (наприклад, роботи з історії мистецтва, фотоальбоми, збірники карт тощо);
- окремі автори та паперові видавництва вважають цю технологію грабіжницькою;
- висока вартість.

Якщо врахувати специфіку електронних книг, то стане ясно, що цей засіб більш за все згодиться студентам. Дійсно, найпростіше знайти та завантажити з мережі якщо не всю, то хоча б потрібну частину літератури, вивчити текст по дорозі до вузу, замість того, щоб носитись з бібліотечними томами. З цієї точки зору, завадити нашестю електронних читалок може лише нестача електронних версій книг, та вже зараз в рунеті сформувалась ціла спілка вільних бібліотек, "фонди" яких постійно поповнюються.

Особливу увагу хочеться приділити електронному підручнику.

Електронний підручник – це програмно-методичний комплекс, що поєднує в собі характеристики звичайного підручника, довідника, задачника, лабораторного практикуму. Основним призначенням електронного підручника є формування і закріплення нових знань, вмінь і навичок у певній предметній галузі в основному обсязі та індивідуальному режимі. Електронний підручник – необхідний елемент у системі дистанційного навчання, що дає можливість навчати студентів за даною формою. Від його повноти, якості, ємності і т.д. залежить якість і повноцінність дистанційної освіти у ВНЗ.

Та все ж електронна книга зустрічає спротив в суспільстві. Покоління людей, яке виросло на любові до книги, консервативно та ностальгійно сприймають лише паперову книгу, вважаючи, що вона повинна шелестіти, пахнути фарбою і т. ін. І не дивно. Хороша школа з минулого, коли книга – це друг, помічник, вчитель. Важко перегорнути сторінки цілої епохи, адже з книгою в руках йшли в бій, на ворожі амбразури, дарували як найкращий дарунок коханам. Та все ж не варто боятись, адже змінюється лише засіб передачі змісту, а зміст улюблених творів назавжди залишиться однаковим.

Цього року в Ганновері проходить щорічна виставка інформаційних технологій CeBIT 2010. На всесвітньому конгресі представлена компанія PocketBook Global, яка пропонує концепт майбутнього – електронний підручник для школярів PocketBook 901. Які перспективи цього продукту? Чи є плани розвитку ідеї повної відмови від паперових підручників? Дана стратегія компанії стартує паралельно, як в Росії, так і в Україні. В Україні це вже отримало розголос, була проведена презентація в міністерстві освіти. Заплановане експериментальне впровадження цього рішення в декількох школах Києва і регіонах. Протягом трьох місяців поточного навчального року новинки будуть тестуватися. Це рішення стане доповненням до звичайних підручників, не будучи обов'язковим для шкіл. Можливості купівлі для школярів будуть різні: купівля за повну вартість або на виплату, а також через систему кредитування. Будуть два варіанти: продаж PocketBook 901 з окремим придбанням контентних файлів підручників (Історія, Хімія, Математика і т.ін.) чи продаж самого пристрою з передплатою на шкільну програму. Вартість цих

пристроїв суттєво залежить від вартості екрана. Максимально здешевлене рішення з розміром пластикового екрана 9,7 дюймів буде масово вироблятися в другому кварталі цього року, але ціна одного подібного екрана ще не визначена.

Українці також намагаються йти в ногу з часом. Тому електронний рідер-підручник PocketBook 901 має стати проривом у вітчизняній системі навчання. Розробники кажуть, що, крім закордонного досвіду переходу паперової книжки в електронний формат, появі електронних підручників передувало ще кілька суттєвих моментів. Зокрема, останнім часом значно подорожчали поліграфічні матеріали та послуги для виготовлення паперових книжок.

Електронна книга – це не лише книги навчального, наукового, художнього чи галузевого характеру. Особлива категорія книг довідкового характеру: енциклопедії, словники, довідники, атласи, мапи, путівники та ін.

Світ змінився. Бібліотека в світі, який змінюється, також змінюється. Вона не боїться цих змін, не стоїть на місці. Бібліотека буде вдосконалюватися завжди, і буде виконувати свою високу місію переходу до інформаційного суспільства, побудованого на знаннях.

Література:

1. Журавльова, І. К. Доступність і відкритість інформації – стратегія розвитку бібліотек вищих навчальних закладів : (на прикладі б-к Харків. зонального метод. об'єднання) / І. К. Журавльова // Бібліотека вищого навчального закладу – ключова ланка інформаційного забезпечення навчального процесу на сучасному етапі : зб. матеріалів директорів б-к вищих навч. закладів III-IV рівнів акредитації, м. Дніпропетровськ (12-13 лютого 2007 року). – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2007. – С. 23-32.

2. Макара, А. Електронні читалки проти книг / А. Макара // Новини-Закарпаття. – 2010. – № 42-43. – С. 20.

3. Сологуб, В. І. Електронний підручник. Електронні ресурси для науки і освіти: створення, збереження, доступ : матеріали міжвуз. наук.-практ. конф., 30 листопада – 2 грудня 2005 року / В. І. Сологуб. – Донецьк : ДоДУЕТ, 2005. – С. 20-21.

4. www.Easycom.com.ua